

SUPER SANKARUUDEN MURENEMINEN

TAI KUINKA TERÄSMIES TAIVA ALTA ALAS AMMUTTIIN

Toni Jerro

VIIMEISET 50 vuotta amerikkalaisen sarjakuvan kenttää ovat hallinneet jyrkävälkuiset ja räikeänvärisiin alusasuihin sonnustautuneet supersankarit. Nuo uljaat ja puhtoiset kiltteyden perikuval ovat tauotta jaksaneet pelastaa mattimeikäläisiä roistojen kynsistä. Koti, uskonto ja isänmaa mielessään he ovat asettuneet vastustamaan romuluisia ja ilkikurisia superroistoja, jotka ovat uhanneet koko maailmaa tuholla. Teräsmies on idolimme, Batman jumalamme ja Hämähäkkimies kuin kuka tahansa teini. Mutta nyt omenapiirakkaa mussuttavien ja Yhdysvaltain lippua heiluttavien sankareiden aika alkaa olla ohi.

Aikoinaan amerikkalaisten nuorten tuntema maailma oli yksinkertaisempi ja helpompi hallita. Koulukiusaajat eivät aseistautuneet Uzella, kaduilla ei tarvinnut pelätä tarkoituksentonta väkivaltaa ja suuri pahuus oli suljettu itäblokin puolelle – atomipommiltakin saattoi suojautua pulpetin alle. Tähän todellisuuden aina ystävälliset ja oikeamieliset sankarit upposivat kuin nyrkki suuhun. Ongelmat olivat niin selkeitä ja vähäisiä, että yksi supervoimin varustettu mies pystyi kerralla mukilomaan kaikki pahantekijät telkien taakse – ja siinä ohessa vielä pelastamaan planeetan pahojen muokalaisten hyökkäykseltä.

Mutta maailma on muuttunut, väkivalta on tunkenut kaduille ja uutiset ovat tuoneet pelon joka kotiin. Televisio toittotaa, ettei Yhdysvaltain suurkau-

pungeissa ole ulos asiaa ilman asetta, että rikollisuus rehoittaa ja ettei edes poliiseihin ole luottaminen. Elämä ei tunnu enää turvalliselta, eivätkä tuota kaivattua tunnetta pysty rakentamaan edes kuvaukset hyvistä trikoopelleistä, värikkäistä miehistä ja naisista, jotka muka suojelevat meitä koulujen pihilla ja yön pimeydessä. Usko pyyteettömään ja puhtoiseen sankaruuteen on kadonnut kuin lompakko New Yorkiin.

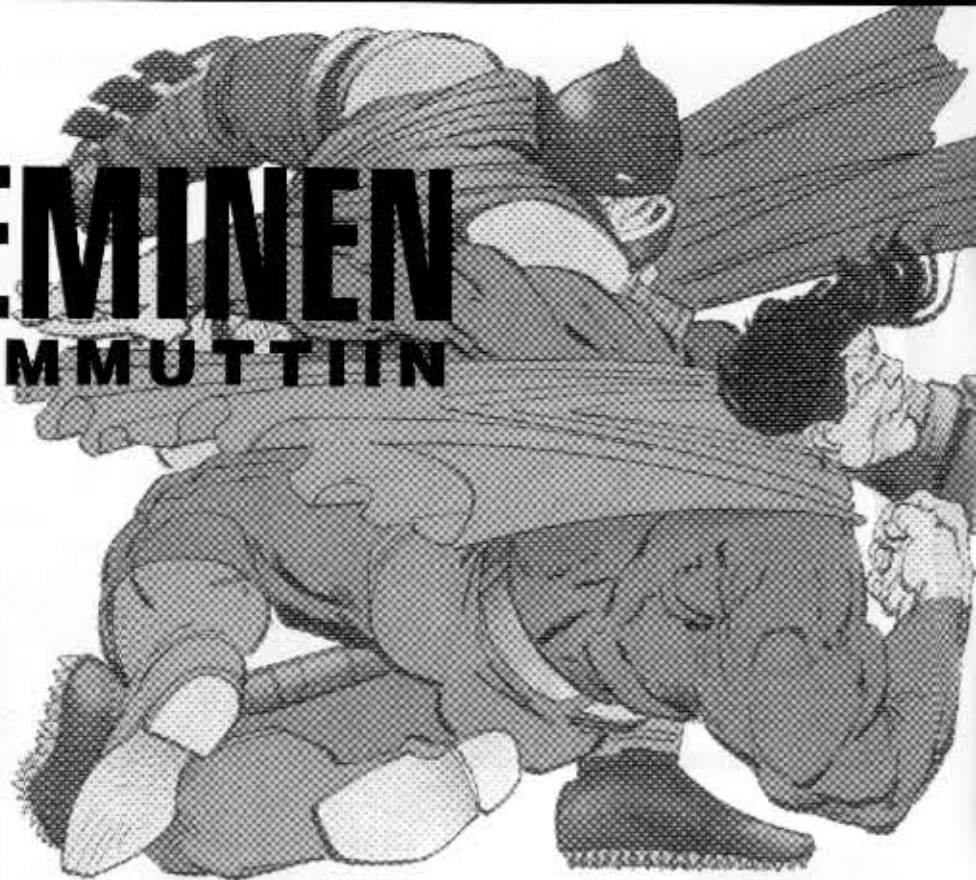
Siksi Teräsmies ei enää kelpaa kansakunnan symboliksi, hän on vain jääne jostain toisesta ajasta, mies johon nykypäivänä ei voi enää uskoa – saati sitten kuvitella, että hän yksin kykenisi saamaan minikäänlaista muutosta aikaan. Epätoivoissaan amerikkalaiset sarjakuva-yhtiöt ovatkin turvautunut erilaisiin jippoihin säilyttääkseen lippulaivonsa suosion. Teräsmiehen vuoden kestänyt kuolema ylitti jopa Suomenkin uutiskynnyksen, mutta Batmanin murskaantunutta selkää ei enää kukaan jaksanut raportoida. Kun lehtien erikoiskannet ja pimeässä loistavat sivutkaan eivät tuoneet tarpeeksi uusia ostajia, täytyi lukijakilpaa käydä entistä epätoivoisemmin keinoin: ensiksi suuryhtiö Marvel yritti koko sarjakuva-kenttää kaltoin kohdellein kepulikonstein saada sarjakuvien välityskanavat hallintaansa, sitten he irtisanoivat kolmanneksen työntekijöistään, mutta lopulta edessä oli kuitenkin turvautuminen velkasaaneeraukseen. Mitä tällainen velkojilta suojautuminen ja toiminnan uudelleenjärjestely tuo tullessaan, jää nähtäväksi. Mutta jo tätä ennenkin Marvel oli joutunut vuokrailemaan eräitä tunnetuimpia hahmojaan

(Kapteeni Amerikka, Thor jne.) muille kustantamoille – niille, jotka osaavat tehdä tähän päivään sopivan räväköitä sankareita.

Vai pitäisiköhän ennemminkin sanoa, että osaavat vedota pikkuteinien seksin nälkään. Esimerkiksi vauhdilla kasvaneen Image-yhtiön tuotteista pääosa näet perustuu sarjakuviin, joiden sankareina tai sivuhahmoina häärväät minimaalisiin asusteisiin puctut supernaiset. Juonia ei ole tarvinnut miettiä, sillä myynti on taattu kunhan vain joka sivulta löytyy Pamela Anderson-kloonin pyllistelevä poseeraus. Pois alta Kissanainen, täältä tulevat Glory, Avengers ja Lady Supremet, älyttömyyksiä kuningattaret! On vaikeaa kuvitella edes supersankarisarjakuvien vajoavan näin alas.

Aivan toisenlainen strategia on ollut aiemmin lepakkojen ja teräksen varaan rakentaneella DC:llä. He ovat vastanneet sankaruuden murenemiseen ja skidien siirtymiseen mätkintätietokonepelien ääreen suuntaamalla tarjontaansa vanhemmille lukijoille. Uudet Vertigo-nimikkeen alla julkaistavat sarjakuvat, kuten vaikkapa Sandman, ovat heittäneet koko superihmisten käsittön yli laidan ja keskittyneet kirjallisesti korkeatasoisiin tarinoin. Tuloksesta on ollut aikaa kestäviä ja täysi-ikäisiä lukijoita kiehtovia inhimillisiä kertomuksia, joiden myötä amerikkalainen sarjakuva on harpannut aimo askelen aikuisuuteen.

Mutta millaisia sitten ovat ne tyyppilliset nykyajan supersankarit vai onko heitä enää olemassakaan? No tokihan sankareitakin yhä tarvitaan, mikäs se nyt hyvän tappaisi, mutta luonteeltaan he poikkeavat selvästi 1940-70 -lukujen uljaista uroista.

Ensimmäinen merkki uuden polven supersankareista oli Ryhmä-X:n Wolverine – epämiellyttävä, kaljaa vetävä hurjimus, jota ajoi eteenpäin lähinnä eläimellinen murhanhimo. Ja suosio oli taattu, Wolverine nousi nopeasti kulttihahmoksi, josta julkaistiin omia minisarjoja ja joka Suomessakin on useaan kertaan valittu kaikkein pidetyimmäksi sarjakuviasupersankariksi. Mistä möinen? Yhtäältä voisi syyksi arvailla kyllästymistä puhtoisin päähenkilöihin, innostusta kaavojen ja tabujen kaatamisesta, mutta toisaalta Wolverine heijasteli myös niitä muutoksia, joita esimerkiksi elokuvat olivat jo käyneet läpi. Hän oli ensimmäinen supersankari, jonka saattoi asettaa samalle viivalle Likaisen Harryn tai Arnold Schwarzeneggerin rinnalle. Hämähäkkimies ja Ihmenelost tuntuivat heihin nähden mamoilta pehmiksiltä, pikkulapsille suunnatuilta herttasarjoilta.

Suurin järkytys ja mullistus koettiin kuitenkin, kun Frank 'Sin City' Miller läväytti tiskiinkin viime syksynä näyttävästi 10-vuotisjuhliansa viettäneen neliosaisen Batman-spesiaaliniemeltään Yön ritari. Ensi kertaa raadollinen todellisuus ja ihmisten pelot tunkeutuivat armotta supersankarisarjakuvan kiiltokuvamaailmaan. Sankarit eivät olleet enää yhteen hiileen puhaltavia hyviksiä.

Maailma oli väkivallan ja paranoian täyttämä. Televisio-ohjelmat täyttivät sodasta ja tuhosta. Tulevaisuus näytti loputtoman ankealle ja harmaalle. Ja ennen niin sankarillinen toiminta alkoi muistuttaa fasistista vallankäyttöä.

Yön ritari sijoittuu sankaruuden iltaan, aikaan jolloin Batman on ehtinyt olla jo 10 vuotta eläkkeellä ja Teräsmiehestä on tullut Yhdysvaltain presidentin sätkynukke. Mutta muuten maailmankuva on lähes aikansa realismia: pressana on höperrydessään naurettava Ronald Reagan, kylmä sota on kärjistynyt äärimilleen, uutiset toittotavat nuorisojengien silmitöntä sekä tarkoituksentonta väkivaltaa – raakoja murhia, raiskauksia, silvontaa – ja ihmiset elävät keskellä painajaista, voimattomina mutta raivoissaan. Todellisuus oli vihdoin saanut sarjakuviasankarit ansaansa.

"Se liittää ikiaikaisella uljaudella... Sen silmät kiiluvat, niissä ei näy rakkautta tai iloa tai surua... Sen hengityksessä tuntuu voitettujen vihollisten haju... kuolleiden ja kirottujen löyhkä... Se on raivokkain eloonjänyt... puhtain soturi... Tuijottaa vihaten... vaatien minua omakseen."

Myös Batmanin sisällä kichuu viha, riivaava pakkomielle, joka ajaa hänet uudelleen kaduille. Mutta nyt

Ensimmäinen merkki uuden polven supersankareista oli Ryhmä-X:n Wolverine - epämiellyttävä, kaljaa vetävä hurjimus, jota ajoi eteenpäin lähinnä eläimellinen murhanhimo.

silkkikäsineet on riisuttu, lepakkomme on peto ja soturi, joka ei tunne armoa, vaan murjoo ja murskaa siinä kuin vastustajansakin. Hän on pahisten valtaan ja järjettömiin tekoihin kyllästyneiden kadunmiesten oma musta enkeli, jonka kautta tukahdutettu ahdistus purkautuu esiin. Ja esimerkiksi myötä tavallisetkin kansalaiset yhtyvät taistoon: myymälävarkailta katkotaan kädet oman käden oikeudella, häiritsevät vammaispummit työnnettään metron alle jne. Maailma on yhtä sotatannerta, jossa hyvät eivät enää erotu pahoista.

"Minä olen laki!"

Yön ritari on supersankari jollaista nykyajan ihmiset kaipaavatkin. Eivät he halua, että roistoja pyritäisiin parantamaan, eivät he halua nähdä rikollisuuden yhteiskunnallisia juuria. He haluavat lisää vankiloita, lisää kuolemantuomioita. Jonkun armottoman kostajan, joka murskaa ja tuhoaa kaiken 'pahan' maailmasta. He tahtovat yksinkertaisia ratkaisuja monimutkaisiin kysymyksiin – ja 'vihollisen' veri sekä tuska tyydyttää heidän himonsa. Senhän on jo yksinkertaisinkin amerikkalainen poliitikko oppinut. Eikä siitä näköjään ollut pitkä matka aborttilääkäreiden murhiin, sananvapauden murentamiseen ja yleiseen sensuuriin. Onko Batman sankarim-

me tiellä kohti erilaisuuden murskaamista, superfasisti?

"Batman? Jep, hän on huipputekijä. Hän tekee juuri sen mitä pitääkin – sen mitä poliisi ei uskalla tehdä. Näin on asia. Toivottavasti hän käy seuraavaksi homojen kimppuun."

Yleisemminkään kiltteys ei enää ole in, eivätkä supersankarit niitä sarjakuvien hyviä hahmoja, saati sitten useinkaan edes kovin tervhenkisiä. Tästä kelpaa hyvänä esimerkkinä huippumenestynyt Lobo, jota suomeksikin on julkaistu jo kolmen spesiaalinn verran – Amerikassa Lobo-sarjiksi tuotetaan ja luetaan kasapäin. Lobo on hulvattoman hupi ja julma palkkamurhaaja, joka aivoissaan jyskyttävän heavy-musiikin tahdissa murskaa päitä, silpoo jäseniä ja repii suolia. Väkivalta on hänen suurin ilonsa ja sitä hän hänen elämässään riittääkin: alkupeuraisen maineensa hän hankki tappamalla tuskallisesti kotiplaneettansa kaikki muut asukkaat! Ehkäpä legendaarisimmassa Lobo-sarjakuvassa 'Joulumankeli' kilpailusta huoletunut Pääsiäispupu palkkaa räivittömän miekkosemme tappamaan itsensä Joulupukin. Ja Lobohan tekee työtä käskettyä: tontut saavat syödä lyijyä niin että silmät lentävät, aivot purskahtelevat ja ruumiit rei'ittyvät – itse Joulupukki pilkataan pikkupaloiksi machetella. Ja näin lapset yllättyvät joulun koittaessa, kun taivaasta sataa ydinkärkiä lahjoiksi... Niin ja Taivaasta puheenollen: Lobol-

ta eivät ole turvassa enkelit tai jumalakaan. Tähän ei Teräsmies pysty...

Siinä missä Lobo on pelkkää sairasta hauskanpitoa, ottaa Pat Millsin & Kevin O'Neillin Marshal Law sen sijaan rajun päähahmonsensa kautta käsittelyyn supersankariaatteen perimmäisen vastenmielisyyden ja väkivaltaa ihannoivan alavirritteen. Sekä tekee siinä samassa oivaa parodiaa amerikkalaisesta yhteiskunnasta yleisemminkin. Marshal Law on superpoliisi, skitsofreeninen kuminaamariin ja natsikotsaan pukutunut mies, joka vihaa ja metsästää supersankareita. Supersankareita, jotka on riisuttu kaikesta gloriasta, supersankareita, sellaisina kuin he todellisuudessa olisivat: propagandalla rakennettuja kansan kultapopuja, jotka pönkittävät valtaapitävien tahtoa ja suosiota – sekä siinä samalla napsivat anabolisia steroideja, tappavat syyttömiä, kiduttavat poliittisia vastustajia, raiskaavat vastantulihoitoja ja pitävät kansan aisoissa. Marshal Law riisuu rumat valheet, ottaa kantaa ja iskee kuin miljoona ruoskaa. Raadollisuus on päivän sana ja sankaruudesta on lyhyt matka harhoihin kaikkivoipaisuudesta – senhän todistavat niin Mike Tyson kuin O.J. Simpsonkin.

Supersankarit ovat kuolleet, heidät on teurastettu ja paljastettu niin sarjakuvissa, elokuvissa, kirjoissa, televisiossa, uutisissa, oikeussaleissa kuin kaduillakin. Mitä jäi käteen? Toivottomuus ja supersikasankarit. ●